

Karel Šteker, Milana Otrusinová

prosperita
firmy

Jak číst účetní výkazy

Základy českého účetnictví a výkaznictví

- základní principy českého účetnictví
- rychlá orientace v účetních výkazech
- promítnutí účetních případů do výkazů
- názorné příklady a praktické ukázky

Karel Šteker, Milana Otrusinová

Jak číst účetní výkazy

Základy českého účetnictví a výkaznictví

■ základní principy českého účetnictví

■ rychlá orientace v účetních výkazech

■ promítnutí účetních případů do výkazů

■ názorné příklady a praktické ukázky

Grada Publishing

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

*Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **tretně stíháno**.*

Ing. Karel Šteker, Ph.D.
Ing. Milana Otrusinová, Ph.D.

Jak číst účetní výkazy

Základy českého účetnictví a výkaznictví

Kniha je monografie

TIRÁŽ TIŠTĚNÉ PUBLIKACE:

Vydala Grada Publishing, a.s.
U Průhonu 22, 170 00 Praha 7
tel.: +420 234 264 401, fax: +420 234 264 400
www.grada.cz
jako svou 5355. publikaci

Odborná recenze:
doc. Ing. Marcela Žárová, CSc.
Ing. Eva Hýblová, Ph.D.

Vydání odborné knihy schválila Vědecká redakce nakladatelství Grada Publishing, a.s.

Odpovědný redaktor PhDr. Milan Pokorný
Grafická úprava a sazba Jan Šístek
Počet stran 264
První vydání, Praha 2013
Vytiskla Tiskárna v Ráji, s.r.o., Pardubice

© Grada Publishing, a.s., 2013
Cover Design © Eva Hradiláková

ISBN 978-80-247-4702-6

ELEKTRONICKÉ PUBLIKACE:

ISBN 978-80-247-8856-2 (ve formátu PDF)
ISBN 978-80-247-8857-9 (ve formátu EPUB)

Obsah

O autorech	9
Řekly o knize	10
Seznam zkratk	12
Úvod	13
1 Význam a základní prvky účetnictví, účetní zásady a principy	15
1.1 Význam účetnictví	15
1.2 Účetní zásady a principy	17
1.3 Základní prvky účetnictví	23
1.3.1 Účet a soustava účtů	23
1.3.2 Směrná účtová osnova a účtový rozvrh	25
1.3.3 Účetní záznamy, doklady a knihy	26
1.3.4 Oceňování majetku a závazků	31
1.3.5 Kontrolní systém účetnictví	32
2 Právní úprava účetnictví	35
2.1 Zákon o účetnictví	35
2.2 Vyhlášky k zákonu o účetnictví	36
2.3 České účetní standardy	37
2.4 Vnitřní účetní směrnice	38
3 Dlouhodobý majetek	41
3.1 Charakteristika dlouhodobého majetku	41
3.1.1 Oceňování dlouhodobého majetku	42
3.1.2 Způsoby pořízení a vyřazení dlouhodobého majetku	44
3.2 Dlouhodobý nehmotný a hmotný majetek	44
3.2.1 Rozdělení dlouhodobého nehmotného majetku	44
3.2.2 Rozdělení dlouhodobého hmotného majetku	46
3.2.3 Základní účetní operace	48
3.2.4 Odpisování dlouhodobého majetku	56
3.2.5 Rozšiřující účetní operace	61
3.2.6 Souhrnný příklad	63
3.3 Dlouhodobý finanční majetek	64

3.3.1	Rozdělení dlouhodobého finančního majetku	64
3.3.2	Účetní operace	66
3.3.3	Souhrnný příklad	69
4	Oběžná aktiva	73
4.1	Zásoby	73
4.1.1	Charakteristika zásob	73
4.1.2	Rozdělení zásob	74
4.1.3	Oceňování zásob	76
4.1.4	Základní účetní operace	79
4.1.5	Rozšiřující účetní operace	86
4.1.6	Souhrnný příklad	87
4.2	Pohledávky	90
4.2.1	Charakteristika pohledávek	90
4.2.2	Rozdělení pohledávek	90
4.2.3	Oceňování pohledávek	92
4.2.4	Základní účetní operace	92
4.2.5	Rozšiřující účetní operace	99
4.2.6	Souhrnný příklad	106
4.3	Krátkodobý finanční majetek	108
4.3.1	Charakteristika krátkodobého finančního majetku	108
4.3.2	Rozdělení krátkodobého finančního majetku	108
4.3.3	Oceňování krátkodobého finančního majetku	109
4.3.4	Základní účetní operace	109
4.3.5	Rozšiřující účetní operace	118
4.3.6	Souhrnný příklad	119
5	Vlastní kapitál	123
5.1	Základní kapitál	123
5.1.1	Charakteristika základního kapitálu	123
5.1.2	Rozdělení základního kapitálu	124
5.1.3	Účetní operace	125
5.1.4	Souhrnný příklad	132
5.2	Kapitálové fondy a fondy tvořené ze zisku	133
5.2.1	Charakteristika fondů vlastního kapitálu	133
5.2.2	Rozdělení fondů vlastního kapitálu	134
5.2.3	Účetní operace	135
5.2.4	Souhrnný příklad	139
5.3	Výsledky hospodaření	140
5.3.1	Charakteristika výsledků hospodaření	140
5.3.2	Rozdělení výsledků hospodaření	141
5.3.3	Účetní operace	142
5.3.4	Souhrnný příklad	145

6	Cizí zdroje	149
6.1	Rezervy	149
6.1.1	Charakteristika rezerv	149
6.1.2	Rozdělení rezerv	150
6.1.3	Účetní operace	151
6.1.4	Souhrnný příklad	157
6.2	Závazky	159
6.2.1	Charakteristika závazků	159
6.2.2	Rozdělení závazků	160
6.2.3	Oceňování závazků	161
6.2.4	Základní účetní operace	161
6.2.5	Rozšiřující účetní operace	177
6.2.6	Souhrnný příklad	182
6.3	Bankovní úvěry a finanční výpomoci	184
6.3.1	Charakteristika bankovních úvěrů a finančních výpomocí	184
6.3.2	Rozdělení bankovních úvěrů a finančních výpomocí	184
6.3.3	Účetní operace	185
6.3.4	Souhrnný příklad	189
7	Časové rozlišení	193
7.1	Charakteristika časového rozlišení	193
7.2	Aktivní časové rozlišení	194
7.2.1	Rozdělení aktivního časového rozlišení	194
7.2.2	Účetní operace	195
7.2.3	Souhrnný příklad	198
7.3	Pasivní časové rozlišení	200
7.3.1	Rozdělení pasivního časového rozlišení	200
7.3.2	Účetní operace	200
7.3.3	Souhrnný příklad	202
8	Náklady a výnosy	205
8.1	Charakteristika nákladů a výnosů	205
8.2	Druhové a účelové členění nákladů a výnosů	207
8.3	Náklady a výnosy z provozní činnosti	209
8.3.1	Rozdělení nákladů a výnosů z provozní činnosti	210
8.3.2	Souhrnný příklad	216
8.4	Náklady a výnosy z finanční činnosti	219
8.4.1	Rozdělení nákladů a výnosů z finanční činnosti	219
8.4.2	Souhrnný příklad	221
8.5	Náklady a výnosy z mimořádné činnosti	223
8.5.1	Rozdělení nákladů a výnosů z mimořádné činnosti	223
8.5.2	Souhrnný příklad	224

---

9 Účetní uzávěrka a závěrka	227
9.1 Charakteristika účetní uzávěrky	227
9.1.1 Uzávěrkové operace	227
9.1.2 Inventarizace majetku a závazků	228
9.1.3 Daňová analýza a výpočet daně z příjmů	229
9.1.4 Uzavření účetních knih	236
9.2 Charakteristika účetní závěrky	237
9.2.1 Rozvaha	240
9.2.2 Výkaz zisku a ztráty	241
9.2.3 Příloha	241
9.2.4 Přehled o peněžních tocích	243
9.2.5 Přehled o změnách vlastního kapitálu	245
9.2.6 Výroční zpráva	247
9.2.7 Zpráva o vztazích mezi propojenými osobami	247
9.2.8 Audit účetní závěrky	248
9.2.9 Schválení a zveřejnění účetní závěrky	249
Příloha 1 – Rozvaha	251
Příloha 2 – Výkaz zisku a ztráty v druhovém členění	255
Příloha 3 – Výkaz zisku a ztráty v účelovém členění	257
Příloha 4 – Přehled o peněžních tocích	258
Příloha 5 – Směrná účtová osnova pro podnikatele	259
Příloha 6 – České účetní standardy pro podnikatele	261
Summary	262
Literatura	263

O autorech

Ing. Karel Šteker, Ph.D.

V současné době působí na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně, kde zajišťuje výuku předmětů zaměřených na finanční účetnictví, mezinárodní účetnictví a audit. Ve výzkumné práci se věnuje zejména problematice mezinárodního účetnictví (IFRS, IFRS pro SME) a informačním systémům pro řízení ekonomického procesu podniků. Je autorem nebo spoluautorem studijních textů, odborných knih a článků publikovaných na konferencích i v časopisech.

Ing. Milana Otrusinová, Ph.D.

Od roku 2004 působí na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně, kde zajišťuje výuku předmětů zaměřených na účetnictví a finanční řízení podnikatelských i neziskových organizací. Ve své odborné praxi se již od devadesátých let zabývá oblastí účetnictví, finančním řízením a finanční kontrolou. Je autorkou nebo spoluautorkou studijních textů, odborných knih a článků publikovaných na mezinárodních konferencích i v časopisech v tuzemsku a zahraničí.

Řekly o knize

V knize oceňují přístup autorů ke zpracování tohoto tématu. Autoři nejprve v nezbytné míře seznámí čtenáře s teoretickými základy účetnictví, dále na základě těchto znalostí postupují podle prvků základních účetních výkazů a probírají zásadní účetní případy, které s těmito prvky souvisejí. Autoři účetní případy nevysvětlují přímo pomocí současně platné směrné účtové osnovy nebo položek účtového rozvrhu v ČR, ale objasňují podstatu konkrétní hospodářské operace, její zachycení v účetnictví a následně zobrazení v účetních výkazech. Přínosem knihy jsou nejen názorné příklady, ale i konkrétní ukázky vykazování jednotlivých prvků účetních výkazů u existujících účetních jednotek, ve zveřejněných účetních závěrkách.

Zároveň v knize oceňují také informaci o legislativních záznamech ve struktuře zákon o účetnictví, vyhláška pro podnikatele, standardy a účtová osnova v souladu se současně platnou legislativou v jednotlivých kapitolách. Tyto informace jsou výbornou pomůckou pro čtenáře knihy, především pro odbornou veřejnost.

Autorům se v knize podařilo propojit zásadní informace o jednotlivých prvcích účetních výkazů s praktickými příklady z praxe, které ústí do pochopení informací vykázaných v účetních výkazech na základě nezbytného množství teoretických znalostí fungování účetního systému. Vytipování zásadních hospodářských operací, jejich účetní zachycení a nalezení příkladů v účetních závěrkách konkrétních účetních jednotek považují za velký přínos této knihy. Z tohoto důvodu (propojení teoretických poznatků se vzájemnými souvislostmi a vazbami na podnikovou praxi) doporučují tuto knihu nejen odborné veřejnosti, ale zároveň i jako vysokoškolský učební text.

doc. Ing. Marcela Žárová, CSc.

katedra finančního účetnictví a auditingu
Fakulta financí a účetnictví
Vysoká škola ekonomická v Praze

Publikace *Jak číst účetní výkazy – základy českého účetnictví a výkaznictví* je zaměřena na problematiku českého výkaznictví a účetnictví. Primárně neobsahuje postupy účtování a nepoužívá směrnou účtovou osnovu. Autoři zvolili zobrazení jednotlivých účetních případů prostřednictvím položek účetní závěrky (aktiva, závazky, vlastní kapitál, náklady, výnosy) a následné zobrazení ve výkazech. Tento postup výkladu je méně obvyklý, ale z pohledu moderního pojetí požadavků na znalosti účetnictví dává čtenářům širší rozhled a umožňuje lépe pochopit vzájemné souvislosti a vyhodnotit informace, které účetnictví svým uživatelům poskytuje.

Kapitoly jsou kvalitně zpracované, logicky členěné a vzájemně na sebe navazují. Text má vysokou odbornou úroveň, zároveň je srozumitelný a pro čtenáře velmi zajímavý. Odborná část je doplněna citacemi z legislativy i praktickými příklady, které jeho atraktivitu pro čtenáře zvyšují.

Kniha může být významným teoretickým i praktickým návodem pro pracovníky v oblasti účetnictví, finančního řízení, controllingu, pro analytiku i interní audit. Zároveň je vhodná i pro manažery, kteří chtějí získat orientaci v účetních výkazech. Může být využita i jako studijní materiál pro studenty vysokých škol.

Ing. Eva Hýblová, Ph.D.

katedra financí

Ekonomicko-správní fakulta

Masarykova univerzita, Brno

Seznam zkratk

CP – cenný papír	VyZÚ – vyhláška k zákonu o účetnictví
CZ – cizí zdroje	ZK – základní kapitál
ČNB – Česká národní banka	ZDP – zákon o daních z příjmů
ČR _{A/P} – časové rozlišení aktivní/pasivní	ZDPH – zákon o dani z přidané hodnoty
ČSSZ – Česká správa sociálního zabezpečení	ZaP – zákoník práce
ČÚS – České účetní standardy	ZC – zůstatková cena
DFM – dlouhodobý finanční majetek	ZP – zdravotní pojištění
DHM – dlouhodobý hmotný majetek	ZÚ – zákon o účetnictví
DM – dlouhodobý majetek	
DNM – dlouhodobý nehmotný majetek	
DPH – daň z přidané hodnoty	
FAD – faktura dodavatelská (přijatá)	
FAO – faktura odběratelská (vydaná)	
IFRS – mezinárodní standardy účetního výkaznictví	
KFM – krátkodobý finanční majetek	
KS – konečný stav	
N _{P/F/M} – náklady provozní/finanční/mimořádné	
NKU – Nejvyšší kontrolní úřad	
OA – oběžná aktiva	
OP – opravná položka	
OR – obchodní rejstřík	
OZ – obchodní zákoník	
PPD – příjmový pokladní doklad	
PŘI – příjemka	
PS – počáteční stav	
SMV – samostatné movité věci	
SP – sociální pojištění	
TZ – technické zhodnocení	
ÚJ – účetní jednotka	
ÚZ – účetní závěrka	
VBÚ – výpis z bankovního účtu	
VH – výsledek hospodaření	
VK – vlastní kapitál	
V _{P/F/M} – výnosy provozní/finanční/mimořádné	
VPD – výdajový pokladní doklad	
VÚD – vnitřní účetní doklad	
VÚÚ – výpis z úvěrového účtu	
VÝD – výdejka	

Úvod

Publikace *Jak číst účetní výkazy – základy českého účetnictví a výkaznictví*, jak už samotný název napovídá, je věnována problematice českého účetnictví s dopadem do výkaznictví. Vypovídací schopnost účetních výkazů o účetní jednotce je velmi významná, ale pouze pro ty uživatele účetních informací, kteří vědí, jak tyto informace správně interpretovat.

Cílem předkládané publikace je přiblížit účetní informace prezentované v účetních výkazech manažerům, kteří se potřebují rychle orientovat v účetních výkazech dané společnosti a chtějí se seznámit se základními principy českého účetnictví. Informace obsažené v textu využijí rovněž analytici, pracovníci controllingových oddělení nebo interního auditu. Publikace je určena především čtenářům z řad podnikatelské sféry, ale většina základních účetních principů a metod má obecnou platnost, a proto se může stát v neposlední řadě také vhodným studijním materiálem pro studenty vysokých škol s ekonomickým zaměřením.

Jednotlivá témata jsou vysvětlena jednoduchým a názorným způsobem, který umožní čtenáři snadno je pochopit. V textu je použito mnoho názorných příkladů a praktických ukázek interpretací účetních výkazů. Účetní případy nejsou vysvětlovány přímo pomocí směrné účtové osnovy nebo položek účtového rozvrhu, ale snahou autorů je zachytit podstatu konkrétní hospodářské operace, její interpretaci v účetnictví a zobrazení v účetních výkazech. V příkladech jsou záměrně použity různé typy účetních záznamů a zobrazení účetních operací.

Kniha je rozdělena do devíti kapitol, které jsou zaměřeny na jednotlivé oblasti finančního účetnictví. První kapitola je věnována významu a základním prvkům účetnictví a účetním zásadám. Ve druhé kapitole jsou odkazy na základní právní předpisy z oblasti legislativní úpravy účetnictví v České republice, bez které nelze české účetnictví správně interpretovat. Ve třetí až osmé kapitole jsou vysvětleny postupy a metody související se všemi položkami základních účetních výkazů, tj. rozvahy a výkazu zisku a ztráty. Pozornost je věnována zejména způsobu zobrazení jednotlivých účetních operací v účetních výkazech. Poslední kapitola shrnuje problematiku účetní uzávěrky a sestavení výkazů v rámci účetní závěrky včetně následných povinností, jako je audit, daňové přiznání a zveřejňování.

Ve všech kapitolách jsou použity příklady z praxe a také názorné řešené příklady. Kapitoly jsou úzce provázané, a proto není možné chápat jednotlivé části jako samostatné celky bez dalších návazností. Vzhledem k charakteru českého účetnictví je nutné jednotlivé hospodářské operace řešit v kontextu příslušných právních předpisů, avšak účetní problematika obsahuje pouze základní informace k daňové oblasti. Publikace si neklade za cíl obsáhnout rozsáhlou problematiku daní. Pro zjednodušení a zobecnění účetních postupů nejsou v publikaci použity aktuální daňové sazby a není rozlišována základní a snížená sazba DPH. U veškerých příkladů je ilustrativně použita sazba DPH ve výši 20 %. Ukázkové příklady i účtování jsou primárně zaměřeny na obchodní společnosti, a to zejména na akciovou společnost a společnost s ručením omezeným. Veškeré odkazy v textu na prováděcí vyhlášku k zákonu o účetnictví a České účetní standardy jsou určeny pro účetní jednotky, které jsou podnikateli. Pokud není uvedeno v zadání příkladů jinak, účetním obdobím je kalendářní rok, pro zjednodušení není účtováno otevírání a uzavírání zůstatků jednotlivých účtů, celý výsledek hospodaření za minulé účetní období se převádí do

nerozdělených zisků nebo neuhrazených ztrát, výsledek hospodaření běžného období je tvořen pouze výsledky vyplývajícími ze zadání a daň z příjmů právnických osob ve většině případů pro zjednodušení není uvažována. Náklady a výnosy jsou účtovány v provozní oblasti podle druhového členění. Text vychází z aktuální legislativy platné k 1. 1. 2013 v České republice.

Publikace byla zpracována v rámci projektu FRVŠ „Inovace předmětu Finanční účetnictví I s důrazem na vytvoření komplexních studijních materiálů“, registrační číslo 1429/2013/B5/a.

Autoři předem děkují čtenářům za případné připomínky nebo náměty k této publikaci, které je možné zaslat na e-mailové adresy: steker@fame.utb.cz nebo otrusinova@fame.utb.cz.

Ve Zlíně 31. 8. 2013

Autoři

1 Význam a základní prvky účetnictví, účetní zásady a principy

1.1 Význam účetnictví

Informace o prosperitě, ziskovosti či ztrátovosti patří mezi důležité zdroje pro řízení financí a měření výkonnosti, včetně informací o struktuře majetku a nákladů a jejich vazbách na výnosy. Účetnictví tedy představuje **metodicky ucelený systém informací o činnosti podniku**, kdy:

- předmětem účetnictví je zobrazení majetkové struktury podniku (aktiv), zdrojů krytí tohoto majetku (pasiv), sledování nákladů a výnosů a zjištění výsledku hospodaření;
- cílem účetnictví je věrně a poctivě zobrazit ekonomickou realitu podniku pro potřeby finančního řízení a zabezpečit srovnatelnost výstupních účetních informací v národním i mezinárodním měřítku.

Uživatele účetních informací můžeme rozdělit na interní (vnitřní) a externí (vnější):

- a) **Interními uživateli** jsou především *vlastníci* (např. sledování výnosnosti vložených prostředků, schvalování dlouhodobých plánů a investic, jmenování a odvolání manažerů), *manažeři* (odměňování podle dosažených výsledků) a *zaměstnanci* (schopnost podniku hradit mzdy).
- b) **Externí uživatele** představují *banky* (např. poskytování úvěrů, záruk, řízení měnových rizik), *pojišťovny* (odvody na sociální a zdravotní pojištění, řešení pojistné události), *finanční úřady* (odvody daní, kontrola dodržování předpisů), *statistický úřad* (zajištění údajů pro úřady, vládu, ministerstva, veřejnost), *odběratelé* (očekávání požadovaných výkonů), *dodavatelé* (sledování splatnosti dodávky), *konkurence* (srovnání finančních ukazatelů), *soudy a policie* (prokazování trestné činnosti), *potenciální investoři* (zvažování investice do podniku) a *veřejnost* (sledování pozice podniku na trhu, pracovní příležitosti, rozvoj regionu).

Účetnictví z hlediska funkce a určení účetních informací rozdělujeme do základních dvou skupin:

- a) **Finanční účetnictví** poskytuje informace o finanční situaci a výkonnosti podniku jako celku, a to především ve vztahu k vnějšímu okolí (tj. dodavatelům, odběratelům, finančním a státním institucím). Tyto informace jsou podávány v podobě účetních výkazů za určité časové

období a jsou určeny zejména externím uživatelům. Finanční účetnictví je z tohoto důvodu regulováno právními předpisy (národními i mezinárodními) a je postaveno na nutnosti dodržovat určité zásady a postupy. Kromě své informační funkce plní finanční účetnictví řadu dalších funkcí:

- je důkazním prostředkem při vedení sporů (zejména při ochraně a uznání práv vyplývajících ze vztahů mezi věřitelem a dlužníkem);
  - je podkladem pro vyměření daňových povinností;
  - je prostředkem, díky němuž jsou manažeři odpovědní vlastníkům podniku za řízení svěřeného majetku;
  - poskytují informace pro podnikové i vnitropodnikové rozhodovací procesy (např. finanční plány, investiční záměry, řízení cash flow).
- b) **Manažerské účetnictví** poskytuje informace potřebné k efektivnímu vnitřnímu řízení daného podniku. Tyto informace bývají často důvěrné, určené pouze řídicím pracovníkům. Manažerské účetnictví není právně upravováno, proto je plně v kompetenci podniku, jaké postupy a metody využije. Manažerské účetnictví zahrnuje např. *kalkulace*, *rozpočty*, *rozhodovací úlohy* a *vnitropodnikové účetnictví*. Formu, organizaci¹ a zaměření vnitropodnikového účetnictví si určí účetní jednotka sama vnitřním předpisem, přitom musí zabezpečit pro potřeby finančního účetnictví průkazné podklady (ČÚS č. 001):
- o stavu a změně stavu zásob vytvořených vlastní činností;
  - pro vyjádření aktivace vlastních výkonů;
  - pro ocenění zásob a ostatních výkonů vytvořených vlastní činností.

Účetní jednotky (ÚJ) jsou povinny vést účetnictví správné, úplné, průkazné, srozumitelné, přehledné a způsobem zaručujícím trvalost účetních záznamů (§ 8 ZÚ):

1. Účetnictví je **správné**, jestliže ÚJ vede účetnictví tak, že to neodporuje právním předpisům upravujícím účetnictví ani neobchází jejich účel.
2. Účetnictví je **úplné**, jestliže ÚJ zaúčtovala v účetním období v účetních knihách všechny účetní případy a sestavila účetní závěrku, popřípadě vyhotovila výroční zprávu, zveřejnila informace požadované způsobem a má o těchto skutečnostech veškeré účetní záznamy.
3. Účetnictví je **průkazné**, jestliže všechny účetní záznamy jsou průkazné² a účetní jednotka provedla inventarizaci.
4. Účetnictví je **srozumitelné**, jestliže umožňuje spolehlivě určit obsah účetních případů, které byly předmětem účetních záznamů vzniklých na základě průkazného účetního dokladu (včetně zabezpečení průkazné vazby mezi účetním dokladem a účetním záznamem).
5. Účetnictví je **vedeno způsobem zaručujícím trvalost účetních záznamů**, jestliže ÚJ je schopna splnit povinnosti spojené s jejich úschovou a zpracováním podle zákona o účetnictví po celou požadovanou dobu.

¹ Vnitropodnikové účetnictví může být organizováno v rámci analytických účtů k finančnímu účetnictví (tzv. jednookruhové účetnictví), nebo v samostatném účetním okruhu prostřednictvím tříd 8 a 9 (tzv. dvouokruhové účetnictví), případně kombinací obou přístupů (ČÚS č. 001).

² Účetní záznam je průkazný, jestliže jeho obsah je prokázán přímo porovnáním se skutečností nebo je prokázán obsahem jiných průkazných účetních záznamů nebo se týká výhradně skutečností uvnitř ÚJ a je k němu připojen podpisový záznam oprávněné a odpovědné osoby (§ 33a ZÚ).

1.2 Účetní zásady a principy

Účetní zásady představují soubor určitých pravidel a základních principů účetního myšlení, které jsou dodržovány všemi účetními jednotkami při vedení účetnictví a sestavování účetních výkazů. Většina z nich je zapracována do zákona o účetnictví a společně s dalšími účetními principy vytvářejí obecně uznávané účetní zásady, které musí účetní jednotky při vedení účetnictví respektovat a dodržovat.

Mezi účetní zásady a principy patří:

- zásada věrného a poctivého zobrazení;
- zásada účetní jednotky;
- zásada neomezeného trvání účetní jednotky;
- zásada zjišťování výsledku hospodaření v pravidelných intervalech;
- zásada nezávislosti účetních období (akruální princip);
- zásada stálosti metod (konzistence);
- zásada významnosti (materiality);
- zásada zákazu kompenzace;
- zásada opatrnosti;
- princip podvojnosti;
- princip souvztažnosti;
- princip dokumentace;
- bilanční princip;
- bilanční kontinuita.

Účetní jednotky jsou povinny vést účetnictví tak, aby účetní závěrka sestavená na jeho základě podávala **věrný a poctivý obraz** (§ 7 ZÚ) předmětu účetnictví a finanční situace účetní jednotky. Zobrazení je věrné, jestliže obsah položek účetní závěrky odpovídá skutečnému stavu, který je přitom zobrazen v souladu s účetními metodami³, jejichž použití je účetní jednotce uloženo zákonem o účetnictví nebo jinými prováděcími předpisy. Zobrazení je poctivé, když jsou při něm použity účetní metody způsobem, který vede k dosažení věrnosti. Tato zásada je nadřazena všem ostatním účetním zásadám.

Sledování stavu a pohybu aktiv (majetku), pasiv (vlastního kapitálu, závazků), nákladů, výnosů, zjišťování výsledku hospodaření a sestavování účetních výkazů se provádí za určitý ekonomický celek, tj. účetní jednotku.⁴ Zákon o účetnictví (§ 1 ZÚ) mezi účetní jednotky zahrnuje:⁵

a) právnické osoby, které mají sídlo na území České republiky;

³ Účetními metodami (§ 4 ZÚ, § 47 až 61b VyZÚ, jednotlivé ČÚS) se rozumí např. způsoby oceňování majetku a závazků, postup tvorby a použití opravných položek a rezerv, postup odpisování, metoda odložené daně nebo metoda kurzových rozdílů.

⁴ Účetní jednotka může pověřit vedením svého účetnictví i jinou právnickou nebo fyzickou osobu, ale tímto pověřením se nezbavuje odpovědnosti za vedení účetnictví (§ 5 ZÚ).

⁵ Podle zákona o účetnictví nejsou účetní jednotkou ostatní podnikatelé (fyzické osoby), kteří vedou daňovou evidenci v souladu se zákonem č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů. Pokud tito podnikatelé neprokazují výdaje (náklady) podle tohoto zákona, nemusí vést ani tuto daňovou evidenci a výdaje uplatňují procentní sazbou z dosažených příjmů.

- b) zahraniční osoby, pokud na území České republiky podnikají nebo provozují jinou činnost podle zvláštních právních předpisů;
- c) organizační složky státu⁶ podle zvláštního právního předpisu;
- d) fyzické osoby, které jsou jako podnikatelé zapsány v obchodním rejstříku;
- e) ostatní fyzické osoby, které jsou podnikateli, pokud jejich obrat podle zákona o DPH v rámci jejich podnikatelské činnosti přesáhl za bezprostředně předcházející kalendářní rok částku 25 mil. Kč;
- f) ostatní fyzické osoby, které vedou účetnictví na základě svého rozhodnutí;
- g) ostatní fyzické osoby, které jsou podnikateli a jsou účastníky sdružení bez právní subjektivity podle občanského zákoníku, pokud alespoň jeden z účastníků tohoto sdružení je osobou uvedenou v písm. a) až f) nebo h);
- h) ostatní fyzické osoby, kterým povinnost vedení účetnictví ukládá zvláštní právní předpis.

Účetní jednotka je povinna použít účetní metody způsobem, který vychází z předpokladu, že bude **nepřetržitě pokračovat ve své činnosti** a že u ní nenastává žádná skutečnost, která by ji omezovala nebo jí zabraňovala v této činnosti pokračovat i v dohledné budoucnosti (§ 7 ZÚ). V případě, že účetní jednotka má informaci o tom, že u ní taková skutečnost nastává, je povinna použít účetní metody způsobem tomu odpovídajícím, přičemž informaci o použitém způsobu jsou povinny uvést v příloze v účetní závěrce. Neomezenou dobu trvání účetní jednotky mohou ovlivnit např. opakované ztráty z provozní činnosti, nadměrné nebo zastaralé zásoby, dlouhodobé nedobytné pohledávky, závazky po lhůtě splatnosti, odchod klíčových členů vedení ÚJ bez jejich náhrady, ztráta důležitého trhu nebo klíčového zákazníka apod.

Neomezená doba trvání účetní jednotky se rozděluje na **pravidelné intervaly, za které je možné zjistit výsledek hospodaření**. V souladu se zákonem o účetnictví (§ 3 ZÚ) je účetním obdobím *nepřetržitě po sobě jdoucích 12 měsíců*, není-li stanoveno jinak (např. při vzniku nebo zániku ÚJ, při přeměnách společnosti). Účetní období se buď shoduje s *kalendářním rokem*, nebo je *hospodářským rokem*. Hospodářským rokem je účetní období, které může začínat pouze prvním dnem jiného měsíce, než je leden.

V souladu s **akruálním principem** (§ 3 ZÚ) musí účetní jednotky účtovat o skutečnostech, které jsou předmětem účetnictví, do období, s nímž tyto skutečnosti časově a věcně souvisí. V účetním období účetní jednotky účtují o účetních případech v souladu s účetními metodami, přitom o veškerých nákladech a výnosech účtují bez ohledu na okamžik jejich zaplacení nebo přijetí. *Cílem akruálního účetnictví je vykázat v účetním období veškerá aktiva, pasiva, náklady a výnosy, které v daném období vznikly, i pokud ještě nebyl uskutečněn odpovídající pohyb peněžních prostředků*. Na základě akruálního principu se výsledek hospodaření zjišťuje jako rozdíl mezi výnosy a náklady, a nikoliv jako rozdíl mezi příjmy a výdaji. Náklady představují pro ÚJ v peněžní formě vyjádřený souhrn spotřebovaných hospodářských prostředků a práce za určité období, tj. vstupy do podnikatelské činnosti. Výnosy naopak v peněžní formě vyjadřují výkony ÚJ, tj. výstupy z podnikatelské činnosti.⁷

⁶ Organizační složky státu zastupují stát v určitých oblastech veřejné správy a hospodaří s majetkem státu. Mezi organizační složky státu patří např. ministerstva, soudy a státní zastupitelství, Úřad vlády ČR, Kancelář prezidenta republiky, Kancelář veřejného ochránce práv, Grantová agentura ČR, Akademie věd ČR, Hasičský záchranný sbor ČR, Policie ČR, Státní zemědělská a potravinářská inspekce, Česká správa sociálního zabezpečení.

⁷ Více o nákladech a výnosech je uvedeno v kapitole 8 a o časovém rozlišení v kapitole 7.